

Василь ГАМЯНІН,
Надзвичайний і Повноважний Посол
України в Республіці Індонезія

ПРО РОЗВИТОК ІНДОНЕЗІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН

— Індонезія послідовно підтримує територіальну цілісність України, а Президент Джоко Відодо перший серед лідерів азійських держав відвідав Київ після початку російського повномасштабного вторгнення. Пане Посол, охарактеризуйте, будь ласка, нинішній стан двосторонніх відносин і перспективи їхнього поліпшення.

— Насамперед хочу висловити сподівання, що наші читачі мудрі та досвідчені й читатимуть між рядків, адже багато чого я не можу сказати з певних міркувань. Наприклад, є мої особисті думки, є офіційна позиція, а є інформація для службового користування, якою не можу ділитися на широкий загал. Певен, кмітливі читачі здогадаються, що саме я хотів сказати.

Джоко Відодо був не просто першим азійським лідером, він був першим лідером не з Європи чи Північної Америки, тобто до нього ніхто з Африки, Латинської Америки, Океанії чи Азії не їздив до України на такому рівні. Інакше кажучи, він був першим лідером від «колективного Півдня», котрий відвідав Україну від початку повномасштабної російської агресії. Причому він був із дружиною і на наше велике прохання приїхав спочатку до Києва, хоча програма могла передбачати відвідання спочатку Москви, а потім Києва. Візит був короткий, але дуже непростий, нам було нелегко пройти всі положення, які ми запланували. І це був надзвичайно

Посол України в Республіці Індонезія Василь Гамянін з Президентом Індонезії Джоко Відодо (2014–2024 рр.)

Ambassador of Ukraine to the Republic of Indonesia Vasyli Hamianin with President of Indonesia Joko Widodo (2014–24)

хоробрий вчинок. Цікаво, що саме той день був чи не єдиним за війну, коли на Україну не впала жодна ракета чи дрон. І саме того дня до нас завітав Президент Індонезії.

Важливо розуміти й інше: коли у спорті біжимо якусь дистанцію — стометрівку чи марафон, те, як стартуємо, має значення, але головне — як ми фінішуємо. Якщо ви пробігли 99 метрів із потрібних 100 і зупинилися, навіть якщо ви до того лідирували, були найшвидшими, найпотужнішими, але зупинилися і не добігли, то дистанцію не вважають завершеною. А в цьому випадку ми маємо перший крок. Перший дуже потужний крок, але, мабуть, лише

це. Лідер Індонезії зробив надзвичайно важливі кроки: він поїхав до Києва, запросив Президента Володимира Зеленського і Україну загалом узяти участь у заходах G20. Це було дуже позитивно і перспективно.

Але далі цього справа не пішла: наприклад, не було створено координаційних механізмів або робочих груп, не було продовжено діалог щодо проблеми. Фактично, питання взагалі не порушували в політичній площині Індонезії. Все, про що йшлося, маркували як щось «в Україні»: конфлікт в Україні, ситуація в Україні, ситуація довкола України, напруженість, ескалація в Україні. Агресора не було ні засуджено, ані згадано. Але ж ми сподівалися, що після першого кроку будуть і наступні, а надто з огляду на те, що Індонезія має непересічний досвід і практику врегулювання міжнародних конфліктів. Скажімо, в Камбоджі: активна «човникова дипломатія» спрацювала, питання владнали.

Нинішній стан, на мою думку, нагадує перезавантаження, тому що добігає кінця десятирічний термін президентства пана Джоко Відодо, який був в Україні і очолював знаменитий саміт G20. Новий Президент уже відомий, але це буде зовсім інша сторінка. Ми зараз терпляче чекаємо цього дня, адже специфіка президентсько-парламентських виборів в Індонезії полягає в тому, що вибори Президента і членів Парламенту відбулися 14 лютого, а інавгурація проходить у жовтні. Наразі країна перебуває в перехідному періоді, фактично у стані переформатування Кабінету і підготовки до подальшої роботи. Відповідно, дипломатичне життя трохи сповільнилося.

З початком жовтневих подій на Близькому Сході з порядку денного Міністерства закордонних справ Індонезії «українське питання» зникло, відтоді про Україну не згадують в офіційних виступах чи заявах МЗС¹.

В ООН Індонезія підтримує більшість резолюцій щодо України, часом утримується — як у випадку голосування резолюцій щодо прав людини в окупованому Криму. Індонезія зазвичай підтримує Україну в міжнародних організаціях, зокрема, завдяки голосу Індонезії з кількох міжнародних організацій РФ виключили, у деяких випадках це сталося вперше в історії.

Характеризуючи нинішній стан двосторонніх відносин і перспективи, скажу одне слово: позитивно. Ми маємо великі надії, але повинні тяжко попрацювати в цьому напрямі. І це не залежить лише від посла чи Посольства. Україна має працювати не лише на військовому, а й на дипломатичному треку в усьому світі, інакше — втрачатимемо підтримку країн. Тому маємо тримати позитивний тонус синьо-жовтого кольору.

Зі свого боку, робимо все можливе, щоб прапор України впевнено фігурував на мапі Індонезії. Це складна і різноманітна країна, і тут працюєш не з одним Урядом, а з кількома громадами. Всі різні, в усіх свої сподівання та побажання.

— *Обраний Президент Індонезії Прабово Субіанто 2023 року запропонував свій «мирний план» у російсько-українській війні: припинення вогню, розведення сил і створення демілітаризованої зони з подальшим референдумом на окупованих територіях, що є неприйнятним сценарієм для нашої держави. Що стало підґрунтям цієї пропозиції? Якою Ви бачите динаміку відносин між Україною та Індонезією після інавгурації пана Прабово?*

— Мене про це запитують із червня 2023 року індонезійські друзі, політики й іноземні дипломати. Вкрай важливо розуміти, що Україна не перебуває на порядку денному Уряду Індонезії, а Прабово Субіанто був єдиним політиком такого масштабу і рівня, єдиним членом чинного Уряду, котрий узагалі порушив цю важливу тему на міжнародному рівні. Але це не виглядало як доручення або готовий план. Це не був план. План — це коли команда під керівництвом нашого Президента місяцями відпрацьовує Формулу миру. Кожне слово, кожне формулювання, стан реалізації, актуальність тощо.

Прабово тоді озвучив низку ідей і власних думок з цього приводу. Важливо, що він розпочав полеміку, запропонував певну альтернативну платформу для обговорення цієї проблеми. І це було сміливо, а надто з огляду на специфіку регіону ПСА. Цей регіон складний, і Росію тут далеко не всі сприймають як агресора. Ідея була — розпочати обговорення. Якби

¹ 11 липня МЗС РІ оприлюднило твіт (X) із засудженням російської атаки на цивільну інфраструктуру України, зокрема й дитячу лікарню.

Василь Гамянін з Міністром оборони Індонезії Прабово Субіанто (Прабово Субіанто оголосили переможцем президентських виборів, які відбулися в лютому 2024 року)

Vasyl Hamianin with the Minister of Defence of Indonesia Prabowo Subianto (Prabowo Subianto was announced the winner of the presidential election held in February 2024)

його не почали активно критикувати, ця ідея могла б перетворитися на платформу, де Індонезія відігравала б активну, позитивну і конструктивну роль. Це могла би бути, наприклад, платформа АСЕАН.

Вважаю, що на той момент це був шанс для подальшого діалогу. Ми можемо не погодитися з ідеями, але точно можемо полемізувати. Звісно, не кожна ідея має бути реалізована, але пропозиції Прабово точно містили конструктив і потенціал для обговорення — як публічного, так і в закритому форматі.

Ще один важливий пункт: якщо трішки заглибитись у питання, то можна зрозуміти, чому для нього, військової людини, вибори будь-які і будь-де в контексті присутності миротворців виглядають значно краще, ніж ті самі вибори під автоматами російських загарбників. Ми боремося проти так званих виборів на окупованих територіях, які відбулися під дулами автоматів, бо це незаконно, непрозоро, недемократично. А якщо уявити, що там були «блакитні шоломи» і спостерігачі від ООН? Це була одна з ідей, і вона має право на існування.

Чого я очікую? Лише позитиву, але критично важливим буде те, як ми розпочнемо нашу взаємодію і співпрацю з новим Президентом, Урядом і Парламентом. Прабово Субіанто — людина надзвичайно цікава, самостійна, з неординарним мисленням і величезним досвідом. Військова людина. Державник. Ми добре розуміємо, що нам треба робити, щоб продемонструвати, що ми справжні друзі й надійні партнери. Подивимось, як це спрацює в масштабах країни. Надії в мене позитивні, плани — конкретні й масштабні. А на багатьох напрямках треба буквально все починати з нульової позначки.

— *Унаслідок повномасштабного вторгнення росії товарообіг між Україною та Індонезією 2022 року скоротився майже вчетверо, як порівняти з 2021 роком. Як би Ви охарактеризували нинішні торговельно-економічні відносини між двома країнами? Чи зростає взаємний інтерес бізнесових кіл і які сфери найперспективніші?*

— Насамперед зауважу, що товарообіг становив приблизно 1 мільярд 300 мільйонів доларів. Для такої країни, як Індонезія, це не дуже значний показник. Фактично, Індонезія може спожити все, що ми виробляємо, і навіть більше, тому товарообіг був недостатньо великим. А головне — там було дві позиції: пшениця від нас і пальмова олія від них. Вони покривали 95% усього товарообігу. Не дуже добре, коли дві позиції становлять майже всю торгівлю.

По-перше, сталася війна, відбулося припинення торговельних маршрутів, блокада Чорного моря і, як наслідок, товарообіг упав до максимально низького рівня. По-друге, ми далеко одне від одного і в такій ситуації, а надто коли у нас об'єктивно немає широкого різноманіття товарних позицій, а номенклатура дуже вузька, важливо, щоб ми активно спілкувались і відвідували спільні виставки, торговельні заходи тощо. Звісно, з об'єктивних причин Україна зараз не може робити це регулярно. Бізнесмени від Індонезії здебільшого побоюються ще їздити в Україну. У нас наразі вичікувальна ситуація, але є великі двосторонні пропозиції і сподівання.

Ми незмінно працюємо з Торгово-промисловою палатою Індонезії, асоціацією роботодавців, регіонами. Нещодавно я зустрічався з мерією Бандунга — п'ятимільйонного міста, і ми поговорили про Харків: як вони можуть співпрацювати з містом, як налагодити спільний бізнес тощо. У мене також запланована зустріч у ТПП, до якої ми готуємо презентацію, що охоплюватиме й велику приватизацію, й конференцію з відбудови України, й окремі українські бізнес-проекти. Інтерес є, і він зберігатиметься.

Одна з причин, чому ми не маємо широкого бізнесу з Індонезією, це те, що дуже мало обмінів між людьми, дуже мало студентів, індонезійців, які живуть в Україні, українців, які живуть в Індонезії. Якщо порівняти, наприклад, із В'єтнамом, то з ним у нас значно більше міжлюдських обмінів, як і з Китаєм, Індією, Пакистаном, а Індонезія чомусь із цього переліку

Посол України в Республіці Індонезія під час відкриття виставки «50 винаходів, які Україна подарувала світу»

Ambassador of Ukraine to the Republic of Indonesia at the opening of the 50 Inventions Bestowed by Ukraine to the World exhibition

випала. І це одна з причин, чому ми маємо розпочати активну співпрацю одночасно у сфері освіти, культури, міжлюдських обмінів, виставок, форумів, конференцій тощо, причому не онлайн, а все-таки особисто.

Насправді інтерес величезний. Він не зникає, і ми зацікавлені в ресурсах Індонезії так само, як вона зацікавлена в наших ресурсах і продукції. Тут Україна все ще не дуже відома, але ми працюємо і в цьому напрямі. Мій колега, Посол в Україні Аріф Мухаммед Басалама, теж працює над цим. Він активно йде вперед у практичній сфері, і це дуже приємно.

— *Україна прагне досягнути якнайширшого залучення міжнародної спільноти до своїх зовнішньополітичних ініціатив, серед яких Формула миру, Кримська платформа, програма «Bring Kids Back UA», ініціатива «Зерно з України». Яких заходів уживає українська дипломатія та Посольство зокрема, щоб заручитися підтримкою Індонезії в цьому контексті?*

— В Індонезії МЗС відіграє винятково фундаментальну і провідну роль у погодженні будь-яких зовнішніх контактів. Це і гуманітарні та політичні програми, і форуми та конференції — загалом усе, що стосується культурної, гуманітарної, економічної чи політичної дипломатії. Все проходить через МЗС, і воно є останнім та остаточним форпостом і фільтром. Я вже згадував, що останні кілька місяців МЗС нас просто не бачить. А якщо ми згадаємо початок великої війни, то переконаємося, що не було зроблено жодної заяви ні Міністром закордонних справ, ані МЗС стосовно засудження Росії, її агресії, ракетних атак по цивільних об'єктах і населенню. Я не зустрічав у офіційних джерелах жодного слова співчуття чи солідарності щодо людей, які гинуть, зокрема дітей, жінок².

У нас понад 800 днів триває велика війна. За цей час нічого не було сказано у публічній площині. Проте не забуваймо, що з лютого 2022 року наші президенти зустрічалися вже двічі: у Хіросімі та Києві. Крім того, ще було дві телефонні розмови між міністрами оборони, кілька особистих зустрічей міністрів закордонних справ тощо. Тобто комунікація була постійною.

² 11 липня МЗС РІ оприлюднило твіт (X) із засудженням російської атаки на цивільну інфраструктуру України, зокрема й дитячу лікарню.

Я зустрічався з урядовцями, політиками, депутатами, активними правозахисниками, громадськими діячами, але виникла проблема: постковідна Індонезія намагалася вийти зі складної ситуації, а потім розпочалася війна, коли країна все ще перебувала в цьому стані. А 2024 року в Індонезії проводять всенародні вибори (а це — пів року перегонів), і тепер ще пів року ми чекаємо інавгурації, тобто всі процеси сповільнилися, а плани призупинилися на рік, фактично.

Розуміючи, що проросійські настрої традиційно дуже потужні серед місцевого населення, політики зазвичай дуже обережно висловлюються на підтримку України, щоб не спровокувати негативної реакції з боку виборців під час підготовки до голосування. Є надія, що після інавгурації гуманітарні питання, як-от обмін полоненими, повернення дітей тощо, будуть поставлені на порядок денний.

— *Індонезія надала Україні гуманітарну допомогу, зокрема ліки та медичне обладнання, а також виділила 5 мільйонів доларів на відновлення лікарень. Чи зацікавлена Індонезія в підтримці повоєнної відбудови України та подоланні гуманітарних наслідків російської агресії?*

— Допомога з боку Індонезії справді була. Ми отримали її у грудні 2023 року. Це — 5 мільйонів доларів, надані через систему Світового банку. Президент ще в червні 2022 року пообіцяв, що така допомога надійде, і згодом гроші були виділені. Це дуже важливо для нас.

Тепер щодо повоєнної відбудови України. Індонезія — це країна, яка розвивається доволі швидко і має багато коштів для інвестування. Але проблема в тому, що в Індонезії багато будівництва, куди гроші можна вкладати нескінченно. Тому для місцевого бізнесу безпечніше, простіше, вигідніше й ефективніше вкладати їх тут, у своєму регіоні.

Ми говоримо про те, що Уряд виділив нам 5 мільйонів доларів через систему Світового банку, але, крім цього, ми зібрали понад 500 тисяч доларів від людей. Це були пожертви від католицької і китайської громад, донати від бізнесменів через благодійні заходи й аукціони. Всі зібрані кошти ми передавали у фонди, як-от Фонд Олени Зеленської, для допомоги дітям війни. Нам дуже допомагали і допомагають спонсори: якщо не грошима, то через інформаційний опір і контент з урахуванням наших побажань. Попри те, що Росія дуже активна в інформаційному просторі, ми намагаємося цю інформаційну війну виграти.

— *З огляду на важливу роль Індонезії у Південно-Східній Азії росія докладає чималих зусиль для поширення в цій державі своєї пропаганди. Ваша Високоповажносте, наскільки розповсюджені проросійські настрої в індонезійському суспільстві та як Посольство з ними бореться?*

— Наскільки Росія важлива в Індонезії? До війни в нас був товарообіг 1,3 мільярда, у них — 3 мільярди, що всього вдвічі більше, тоді як, наприклад,

Китай має в 15 (!) разів більший товарообіг із Росією, ніж із нами. Тобто пропорційно вони мали такий самий товарообіг з Індонезією, як і ми, що є мізерною цифрою.

А як щодо сентиментів, які вони розвивали? Якщо вкладати мільярди щороку протягом десятиліть, починаючи ще з кінця 1940-х років, то плоди виростають. І ніщо це може перебити це в короткій перспективі. Тому що люди, які росли в ці часи, знали, що Росія — це великий брат і друг і вони нас завжди виручали. Ми знаємо, що саме українська делегація порушила питання про місце Індонезії як рівної серед рівних в ООН 1946 року. І саме Дмитро Мануїльський порушив це питання перед світом. Вулицями Індонезії 1946-го босонога дівтора та дорослі несли плакати з написом: «Дякую, Україно! Дякую, Мануїльський!».

А потім Росія робила максимально все, щоби бути активно присутньою в Індонезії, а ми, мабуть, робили недостатньо. Росія вкладає в це величезні гроші: армія ботів, креативників, які створюють відповідний контент у тіктоці про те, що Росія — друг мусульман, Росія — ворог імперіалізму тощо. Вони приїжджають сюди, працюють тут, їх добре фінансують.

Не треба забувати, що протягом десятиліть, ще з радянських часів, щороку група індонезійських студентів-інтелектуалів їде в Росію на навчання за стипендіями. Щороку групи журналістів, блогерів, інфлюенсерів, впливових людей безоплатно подорожують до Росії, де відвідують музей «Петергоф», Третьяковську галерею, Золоте кільце. Як думаєте, що вони кажуть, коли приїждять? Вони чманіють.

Якщо ми витратимо 1% від того, що витрачає Росія на свою пропаганду, я цю пропаганду тут просто знищу. Брехня ніколи не переможе правди. Ми можемо генерувати величезну кількість контенту, тому що нам не потрібні інструкції з центру, як і про що говорити. Ми можемо показувати їхню брехню щодня, бо вони брешуть щодня, і нам для цього не потрібно нічого, крім коштів, щоб генерувати контент у соцмережах. От тоді ми зможемо їх перемогти, адже люди споживатимуть цей контент. Ми спробували запустити рекламування постів в інстаграмі і бачимо ефект: кілька десятків тисяч людей, багато коментарів, зокрема й негативних (коли я писав про вбитих українських дітей), але коли опублікували пости про українських мусульман, які були релігійними діячами, а потім стали воїнами, то отримав 99% позитивних відгуків.

Ми вже два роки працюємо досить ефективно і на рівні публічних ЗМІ майже повністю «поклали» Росію. У них є один добре фінансований ютуб-канал, що надає багато інформації про війну — так, як вони це бачать. Але ми періодично працюємо і з ними. Боротися можна, і ми це робимо результативно, проте все впирається в кошти.

— *Посольство України проводить широкий спектр заходів для розширення діалогу з Індонезією за допомогою культурної дипломатії. Пане*

Посол, як Ви оцінюєте потенціал популяризації українського культурного продукту в індонезійському суспільстві? Поділіться, будь ласка, досвідом диппредставництва в реалізації проєктів публічної дипломатії.

— На превеликий жаль, повертаємося до проблеми грошей, адже культурна дипломатія завжди обходиться дуже дорого, тому вона в нас постійно десь пасе задніх. Щоби провести візит або політичну консультацію, потрібні не так значні кошти, як, власне, світлі голови. А от щоб привезти Ансамбль Павла Вірського в Індонезію, потрібні гроші. Я бачу, як тут поширюють культурний контент інших держав: все за спонсорський кошт, дуже мало суто комерційних проєктів.

Сприйняття, наприклад, народних промислів, народного мистецтва, музики (а це дуже співоча музикальна нація) — фантастичне. Ми могли б на цьому тлі організувати будь-що: і виставки, і показ вишиванок, і фешн-шоу. Український контент у цьому сенсі сприймають дуже позитивно, тому що ми, зокрема, проводимо паралелі між письменниками. Наприклад, порівнюємо Тараса Шевченка з відомим індонезійським поетом і перекладаємо його вірші українською мовою. З іншого боку, нещодавно був захід, на якому ми презентували «Заповіт», перекладений вісьмома мовами Індонезії. Це все ми провели разом із Міністерством освіти, культури, досліджень і технологій Індонезії в Національній галереї. Такий контент дає свої плоди.

Коли індонезійці влаштували святкування на честь свого видатного поета Хайріла Анвара, якого можна порівняти із Василем Симоненком або Василем Стусом, де посла читали його вірші своїми мовами, один вірш був перекладений українською. Після цього я публічно подарував їм календар у рамці на цей рік із перекладеним віршем цього поета, а також книгу з перекладеною біографією. І наступний увесь тиждень усі ЗМІ висвітлювали цю тему: «В Україні перекладено книгу і вірші видатного індонезійського поета». Щоправда, переклад був здійснений винятково на волонтерських засадах, але так не має бути. Потрібно перекладати книги, фільми. А люди мають отримувати за це гроші, тоді вони продовжуватимуть це робити.

Ми створили галерею індонезійських героїв українською мовою і даруємо ці календарі, а люди у відповідь розчулено плачуть, адже не думали, що в Україні узагалі знають про їхніх героїв. А ще ми знайшли скановану книгу британського дослідника «Індонезійське питання в Раді Безпеки ООН 1946–1949 років». Ми її надрукували в декількох примірниках і постійно привертаємо увагу до розділу, де згадано Україну, Мануїльського, і це знову викликає розчулення. Щоб робити щось подібне ефективніше, нам потрібне фінансування, решту ми знаємо як робити.

У нас нещодавно відбулися, знову ж таки за спонсорський кошт, взаємні поїздки представників громадянського суспільства, і маємо дуже

позитивні результати. По-перше, це висвітлення в ЗМІ, по-друге, уже як один із продуктів вперше індонезійською мовою випущена книга «Історія Ісламу в Україні». Вона невелика (150 сторінок), але ми її презентували і розповсюджуємо. Юдді Кріснанді, Посол Індонезії в Україні (2017–2021 рр.), видає вже третю книгу про Україну індонезійською мовою. Планую закупити частину накладу і дарувати як сувенір.

— 2024 року Український інститут прибув до Джакарти, де наша делегація мала десятки зустрічей, перемовин і виступів з індонезійськими представниками різних галузей. Які досягнення Ви б виокремили після такої насиченої поїздки?

— Я дуже радий, що цей захід відбувся. Це була дуже конструктивна поїздка, із зустрічами з представниками мистецьких, релігійних, університетських кіл. Зокрема, під час зустрічі з колегами з Художньої ради було укладено Меморандум про взаєморозуміння, рамковий документ із нашим Українським інститутом. На осінь знову заплановані спільні заходи.

У театральній чи мистецькій сфері ми можемо організовувати кінопокази, виставки, онлайн-тури музеями. В університетській галузі робимо декілька цікавих проєктів. Сподіваюся, що індонезійці прийдуть до нас, а ми до них. І таку роботу треба виконувати, тому що в багатьох університетах є агенти проросійських сил, які всіляко перешкоджають, фінансують вивчення російської мови.

Український інститут тільки починає цю тенденцію, і ми маємо дуже чітко усвідомлювати просту річ: чому у нас працює Британська Рада, Еразмус, Інститут Гете, два французькі центри, американський центр, іспанський центр, японський центр, є і російський центр, а український де? Де по світу Український інститут має офіси, щоб люди могли прийти, відвідати бібліотеку, щось подивитися? Я не маю такої інформації. Знову ми повертаємося до цієї банальної і незручної теми. Але фінансування мистецтва, культурної, гуманітарної сфер повертається сторницею. Це доволі місткий напрям, що потребує великих грошей.

Треба цей напрям розбудовувати. Перспективи хороші, тому що ми всі розвиваємося. Гадаю, що конструктивним буде розвиток взаємодії між бізнесом, модою, ремеслами, музикою. Все це даватиме фантастичні результати.

— *Ваша Високоповажносте, Ви активно співпрацюєте з університетами та студентством Індонезії. Якими є перспективи втілення спільних наукових програм і студентських обмінів між нашими державами?*

— Є дві сторони медалі. Одна — державна, тобто між нашими урядами доцільно мати угоду про взаємне визнання дипломів і наукових ступенів. Це має ініціювати українська сторона, але зараз війна і це не зовсім актуально. Друга сфера — це міжуніверситетська співпраця, коли

університети підписують угоду і розпочинають обмін студентами. Індонезія потребує підвищення кваліфікації своїх викладачів, і ми можемо це забезпечити, адже у нас високий рівень освіти.

До війни в Україні навчалось приблизно 30 тисяч студентів з Індії, а з Індонезії — одиниці. Вони мають дуже потужних сусідів, до яких їдуть вчитися. Це Австралія, Китай, Корея, Нова Зеландія, Сінгапур, Японія. Освіта в цих країнах хороша, але дорога. Саме тому тут практикують навчання за безоплатними стипендіями, які можна виграти. Якщо порівняти з вартістю навчання в інших країнах, освіта в Україні все ще доступна для більшості.

Ми нині проводимо кампанію з надання онлайн-освіти, тому що в цьому напрямі за два роки коронавірусу та понад два роки війни Україна стала, мабуть, номером один у світі. По-перше, рівень освіти і так був високий, по-друге, технологічно ми попереду, по-третє, навчання триває навіть у такій складній ситуації. Ми вже маємо десятки університетів, із якими спілкуємося щодо цього.

Однією з найбільших проблем є мова, бо в Індонезії англійська розповсюджена не скрізь. Дуже важливо, щоб не лише дипломати, а й інші люди їздили по університетах, маючи перекладені індонезійською мовою брошури від українських університетів. Було б добре, якби сайти університетів були перекладені індонезійською, а також відбувалася кампанія про переваги української освіти. Освітні виставки в Індонезії мають відвідувати й представники наших університетів, щоб заявляти про себе, рекламувати, розказувати все, що може бути цікавим для майбутніх студентів. Посольство фізично не має такого ресурсу. Я знаю точно, що університети зацікавлені у студентах, бо закладам вищої освіти бракує коштів. Треба б зробити цю роботу системною, на рівні самих українських закладів вищої освіти.

Крім того, тут не так розвинені рекрутингові центри, які агітують, запрошують представників університетів, дипломатів, проводять виставки. Деякі країни, як-от Австралія, Британія, Нова Зеландія, Японія, дуже активно рекламують свою освіту. Наприклад, Посольство Австралії має цілий департамент, що опікується суто освітою. А в нас за всю освітню, культурну, інформаційну та пресову діяльність відповідає лише одна людина.

Індонезійська освіта дуже відрізняється від української. Важко сказати, які напрями могли б обрати студенти. Можливо, міжнародні відносини, медицину, інженерію. Тут специфічна система освіти, багато мусульманських університетів, багато — християнських, чимало приватних ЗВО. Мене здивувало, що в місцевих університетах такого рівня, як наш Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

викладають одну слов'янську мову — російську — і ще додатково буквально 4–5 іноземних мов, тобто практичний досвід викладання дуже відрізняється від нашого.

Але все ж ми можемо мати спільні програми, обміни; головне з боку Уряду — ініціювати двосторонній документ, розширити договірно-правову базу. Також велику практичну роботу мають виконувати наші університети, зацікавлені в тому, щоб студенти йшли до них навчатися.

— *Більшість індонезійців — мусульмани, і їхня держава пройшла через досвід деколонізації та боротьби за незалежність. Пане Посол, чи може порушення цих питань посприяти кращому розумінню ситуації щодо утисків кримських татар на півострові, який окупувала росія, а також розбудові культурних мостів між нашими державами?*

— Щодо мусульманської тематики в Індонезії, то будувати мости ми почали відразу. Влаштували онлайн-конференції з мусульманськими організаціями, я особисто неодноразово виступав у мусульманських університетах, у складі останньої гуманітарної делегації представників громадянського суспільства України в Індонезії перебував муфтії Мурат Сулейманов, а до цього на конференцію приїжджав муфтії Криму Айдер Рустемов. Спілкування досить позитивне, воно триває.

Головною проблемою залишається присутність Росії та її напрацювання протягом десятиліть, спрямовані на те, щоб переконати всіх навколо: ця країна і Путін зокрема — друзі мусульман. Але як виправдати убивство Росією сотень тисяч мусульманських дітей і жінок у Чечні чи заборону Меджлісу кримських татар, ув'язнення сотень активістів-мусульман Криму, вигнання народу з його земель? Для мене це дуже болісне питання.

Питання кримських татар і мусульман дуже активно сприймають у соцмережах, маємо багато переглядів і позитивних відгуків. Одне з найпопулярніших відео в тіктоці, яке збрало мільйони переглядів, показує, як наш колишній муфтії Саїд Ісмагілов, який зараз воює, сидить на руїнах будинку в піксельній формі і читає Коран, молиться... На всі мусульманські свята я неодмінно записую публічні привітання, а також ходжу на заходи, організовані місцевими мусульманськими громадами.

— *Як відомо, Україна прагне поглиблювати відносини з АСЕАН. Ба більше, наша держава приєдналася до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії. Як Представник України при АСЕАН за сумісництвом, розкажіть, будь ласка, якими є можливості розвитку відносин між нашою державою та асоціацією?*

— Тут перспективи найбільш позитивні і безпосередні, тому що АСЕАН — це організація, що фактично є локомотивом розвитку регіону і прикладом для багатьох регіонів світу. Це об'єднання країн, які насправді різні за

розміром, кількістю населення, рівнем розвитку, а втім, багато десятиліть працюють разом, розвиваються, роблять проекти, започатковують і втілюють ініціативи. Це впливає на розвиток кожної країни-члена.

Україна приєдналася до базового Договору про дружбу та співробітництво у Південно-Східній Азії (ТАС) 2022 року, роком раніше стала спостерігачем у Міжпарламентській асамблеї АСЕАН, а зараз ми разом прокладаємо шлях до секторального партнерства. Інакше кажучи, коли наша держава стане секторальним партнером АСЕАН, зможемо брати участь у всіх процесах. Зараз, оскільки Україна не є партнером, нас не запрошують на заходи і це дещо віддаляє нас від великого потоку подій.

Як ви знаєте, нещодавно досвідченого дипломата та посла Ігоря Поліху призначено Спеціальним представником МЗС України з питань АСЕАН. Відкрито Центр досліджень країн АСЕАН на базі КНУ ім. Тараса Шевченка. Ми проводимо вже не перший онлайн-захід із Секретаріатом АСЕАН у галузі ІТ, пропонуємо свої проекти та рішення для країн АСЕАН. Ми зробили велику презентацію нашого бачення розвитку співпраці України з АСЕАН і представили її на всіх рівнях, починаючи з МЗС.

Важливо, щоб ми змогли показати, де буде додана вартість для кожної країни АСЕАН. Якщо нам це вдасться, то Україна незабаром стане офіційним партнером, а отже отримає доступ до проектів і програм. Ми зможемо дуже багато чого зробити, маючи хороші проекти, технології та рішення. Якщо Україна буде там, то автоматично зменшуватиметься вплив на АСЕАН з боку Росії, яка там давно інтегрована. Ми можемо з АСЕАН співпрацювати, наприклад, на напрямках гарантування продовольчої безпеки в регіоні, розмінування, кібербезпеки чи освіти.

До речі, ще не маючи статусу партнера, ми вже працюємо з багатьма країнами за напрямами, які запропонували для АСЕАН. Але під егідою АСЕАН ми зможемо залучити всіх членів асоціації до справді багатосторонніх проектів. Динаміка в АСЕАН дуже помітна, і є надія, що вже незабаром ми зможемо стати партнерами і рухатися далі вперед.

Вірю, що з часом наше суспільство чітко усвідомить, що таке АСЕАН і як із ним працювати у практичній площині.

Дата інтерв'ю: 16 травня 2024 року